

Tilrettelagt fisketurisme i innlandet – veien videre

Harald Milli, generalsekretær i Norges Bondelag

Fisketurisme Innland

Fisketurisme innland er et felles prosjekt mellom Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund. Prosjektet har som mål å samle og formidle kunnskap om fisketurisme i innlandet til reiselivsbedrifter, grunneiere, utmarkslag og andre interesserte. Prosjektet er del av en større satsing på fisketurisme som Landbruks- og Matdepartementet startet i 2006, og skal fortsette til 2012. I prosjektet inngår blant annet følgende aktivitet:

- Etablere forum for fisketurisme med de sentrale aktørene på nasjonalt plan.
- Arrangere en større, årlig konferanse om fisketurisme, hvorav denne er den første.
- Utvikle en nettside som samler informasjon om fisketurisme, aktuelle nyhetssaker, kurs, brosjyrer, rapporter, etc. Nettsiden ligger på: www.fisketurismeinnland.no
- Samle suksesshistorier og eksempler fra tilbydere som har lyktes med riktig kvalitet og pris på sitt produkt, høy foredlingsgrad, eller å få et høyt belegg gjennom gode distribusjonsløsninger.
- Arrangere kurs om fisketurisme i regi av Skogbrukets Kursinstitutt på Biri. Det første kurset går den 3.- 4. desember i Steinkjer, og det andre avholdes 5. - 6. desember på Klækken Hotell, Hønefoss. Det siste kurset er spesielt tilrettelagt for aktører innen gjeddefiske. Målgruppe for kurset er tilbydere som enten har startet eller ønsker å starte som fisketurismeverter, og som vil ha mer kunnskap om hvordan man skal utvikle sine produkter for et spennende marked i sterk vekst.
- Sende ut nyhetsbrev til alle interesserte og presse, med nyheter og resultater fra aktiviteter i prosjektet lokalt og sentralt.

Historisk

De første moderne turistene som kom til Norge på 1800-tallet var sportsfiskere, jegere og tindebestigere. Selv om det først og fremst var laksevassdragene mange søkte til, gav også sportsfiske etter ørret og harr store opplevelser. I mange lakseelver er tradisjonene fra de første fisketuristene tatt vare på, samtidig som produktene er utviklet og oppgradert til moderne standard. Mens fisketurisme i lakseelvene er godt etablert, og fisketurisme i sjøen har hatt en imponerende vekst fra sin spede begynnelse tidlig på 1990-tallet, har fisketurisme i innlandet ikke tatt av enda. Det ønsker Norges Bondelag å endre på.

Ressursen

Norge har store ferskvannsressurser sammenliknet med andre europeiske land. Norske vassdrag og innsjøer dekker over 16 000 km² eller ca 5 % av landarealet, noe som er mer enn det dyrkbare landarealet (3%). Til sammen er det 440 000 innsjøer over 0,6 dekar, og 250 000 km. elvestrekninger med en vannføring på over 1 m³ / sekund. Det er beregnet at disse arealene kan gi en total fangst av innlandsfisk (inkluderer ikke anadrom laksefisk) i størrelsesorden 11 500 tonn årlig. Ca. 60 prosent (7000 tonn) fanges årlig av fritidsfiskere, mens i underkant av 2 prosent (195 tonn) tas ut av yrkesfiskere. Det er derfor betydelige fiskeressurser til rådighet. Norge har også klare fortrinn når det gjelder infrastruktur, tilgjengelighet, natur og sikkerhet. Dette har vi ikke klart å formidle godt nok. Norge har i tillegg et levende kulturlandskap å by turistene, og bred kompetanse innenfor fiskeforvaltning og fiskekultivering.

Grunneierrollen

Grunneierne disponerer retten til fiske. Dette rettsprinsippet er første gang nedfelt i Gulatingsloven og Frostatingsloven og ført videre i de senere lovverkene. Grunneierne har derfor en viktig rolle i å utvikle fisketurismen. Gjennom organisering og utarbeiding av driftsplaner bidrar grunneierne til å sikre en bærekraftig forvaltning, utvikle et attraktivt fiske og tilrettelegge for fisketurismen. Mange av de som driver fisketurismeforetak er selv grunneiere, og medlemmer i utmarkslag. For å lykkes er det avgjørende at utmarkslagene fastsetter fiskeregler som fremmer muligheten for å få stor fisk. Her kommer fangstkvoter, rettet fiske og størrelsesbegrensninger inn som viktige virkemidler. Moderne sportsfiske innebærer at de største fiskene settes tilbake.

Norges Skogeierforbund og Norges Bondelag har gjennomført 2 store fellesprosjekter knyttet til lokal forvaltning, driftsplanlegging av vilt- og fiskeressursene og næringsutvikling i perioden 1997 – 2003. Foruten å bidra til etablering av 360 utmarkslag og ca. 500 driftsplaner for fisk og vilt, førte prosjektene til utvikling av flere hundre nye reiselivstilbud som i dag omsettes på det norske og internasjonale markedet. Det er med dette lagt et grunnlag for at fisketurismeentreprenører kan lage pakker med sportsfiske, overnatting, servering av lokal mat og guiding som selges fisketuristene.

Fisketurismeentreprenørene

Nøkkelen til utvikling av tilrettelagt fisketurisme er entreprenører som har vilje og kompetanse til å satse. Det er fisketurismeentreprenørene som inngår avtaler med underleverandører, ansetter folk, lager fiskepakker, markedsfører og selger fiskepakkene. Selv om det har begynt å komme til en del fisketurismeentreprenører også innen innlandsfiske, så er få bedrifter som tilbyr tilrettelagte fisketilbud i form av pakker. Vi trenger flere som vil satse for at Norge skal bli en destinasjon for sportsfiske i innlandet. Samtidig må det etableres nettverk for etablerte fisketurismeforetak, slik at disse kan utvikle seg videre og heve kvaliteten på sine produkter. Det er få bedrifter har en gjennomarbeidet forretningsidé som skisserer mål for virksomheten, hva slags produkter som skal utvikles og for hvilke målgrupper. Spesialistene i markedet krever både attraktive fiskebestander, kvalitet på boenhet, guiding i starten og fiskeregler som kunden er fortrolig med. Suksess innen fisketurisme forutsetter at en har definert målgruppen, kjenner behovene godt og skreddersyr produktet deretter. Kunnskap og kompetanse kan bedre tilbudet hos den enkelte.

Lokal mat og innlandfiske

Innlandsfisk er en fantastisk ressurs som egner seg for reiselivsnæringen. For den som er turist gir det en ekstra dimensjon å spise måltider som er tilberedt av lokale matressurser. Det å tilby genuine matopplevelser gjennom bruk av lokal mat fra lokale produsenter er viktig for å fremme et steds egenart. Norsk mat er trygg mat med historie.

Bruk av innlandsfisk i matlagingen har lange tradisjoner i Norge. I mange av de store innsjøene i Norge er det yrkesfiskere som fisker hvitfisk. Produktene foredles lokalt, eller selges via fiskemottak. Med nye fiskeredskaper som storruse, er det fullt mulig å høste av fiskebestandene samtidig som kvaliteten på fisken øker. Når dette gjøres riktig, er det ingen konflikt mellom yrkesfiske og fisketurisme. Næringsfiske bidrar til kunnskap om fiskeforvaltning, gode matopplevelser og lokal verdiskaping. Dette er kan utvikles til å bli en styrke for fisketurismen i innlandet. Når reiselivsnæringen bruker lokale matressurser, øker den lokale verdiskapingen.

Guiding

Økt profesjonalisering av fiskeguides gjennom utdanning er viktig for å heve standarden på de norske fisketurismeproduktene. Når turister setter av 3-4 dager av ferien for å dra på fisketur til en ukjent elv eller vann, er det avgjørende at de blir tatt vare på av noen som kan å fiske i akkurat der. De må oppleve at de fisker på den beste plassen, med de riktige fluene/slukene og på den riktige måten fra første kast. Det er derfor avgjørende at fisketurismeforetakene har personer som kan guide kundene og sørge for at de har det rette utstyret. I veidemannstradisjonen gir det å vite om gode fiskeplasser og hvordan man kan fange mye fisk høy status. Slik kunnskap forteller man ikke bort til hvem som helst. Enhver må finne ut av dette på egen hånd. Vi sliter med veidemannstradisjonen i fisketurismen. De aller fleste norske sportsfiskere takker nei på forespørsel om de kunne tenke seg å leie en guide under fiske. Nordmenn tror at de kan å fiske og at fiskeguides kun er for rikinger. Dette er selvfølgelig feil. Alle fiskere har nytte av å lære seg nye knep og å forbedre sine fiskeferdigheter. Når man kommer til en ny elv eller et nytt vann, tar det tid å finne ut hvor fisken står og hvordan man best fisker på det nye stedet. I tillegg er det ofte andre fluer og sluker som gjelder. Fisketurismeforetakene bør derfor ”bake inn” grunnguiding i produktene sine uten å spørre kundene om dette på forhånd. Den første dagen/ kvelden bør en lokal guide bli med for å sikre at kundene fisker på beste måte og med de beste fiskeredskapene. Etter grunnguidingen kan kundene få tilbud om å leie guide flere dager. Det viktigste er at kundene får fisk og at de blir fornøyde. Enkelte elver har lange tradisjoner med fiskeguiding. Vi må bygge videre på disse tradisjonene og erkjenne at fiskeguiding er et fag. Fiskeguidene må få økt status som underleverandør i fiskeproduktet.

Samhandling mellom næringsaktører

Tilrettelagt sportsfiske er et sammensatt produkt som krever stor grad av samarbeid. I ei bygd hvor det ligger et vassdrag, er det noen som har fiskerett, noen har overnatting og bespisning, noen kan guide fiskere, noen kan lage den fysiske tilretteleggingen til elva og andre kan gjøre andre ting. Til sammen blir dette en pakke som kan markedsføres og selges som et produkt.

I fotball er det viktig å spille slik at de andre på laget blir gode. En midtbanespiller kan ikke bli misunnelig på spissen dersom han får en god pasning og scorer mål. Tvert imot er det viktig å gi gode pasninger framover slik at spissene scorer mål, for da vinner hele laget. Vi kan tenke oss næringsaktørene i ei bygd som fotballspillere på et lag. Noen ganger er det din bedrift som er spiss og scorer mål. Andre ganger er det din bedrift som sender en fin pasning til nabobedriften som så scorer mål. Næringsaktørene i bygda må spille hverandre gode og unne hverandre suksess. Da vinner hele bygda. Misunnelse stenger ofte for samhandling. Det er viktig å bruke andre næringsaktører i bygda som underleverandører når man lager produkter. Det er imidlertid også viktig at alle skal tjene på et samarbeid og det må være tillatt å skifte samarbeidspartner dersom man får bedre tilbud fra andre. Dette sikrer dynamikk og utvikling. Det nytter ikke å samarbeide bare for å være snill. I lengden må alle tjene på å samarbeide.

For å selge et tilrettelagt sportsfiskeprodukt må fisketurismeforetakene disponere fiske. Et fisketurismeforetak må vite hvor i vassdraget det er fiskere når de tar med seg sine egne gjester som skal guides. De kan ikke risikere at det står en gjeng markfiskere eller slukfiskere når de skal guide fluefiskere i elva. Fisketurismeforetaket kan disponere fisket ved at de leier en strekning og driver framleie, eller ved at de får retten til å selge eller kjøpe fiskekort på en strekning med begrenset antall fiskekort etter avtale med utmarkslaget. Vi vet dessverre at enkelte utmarkslag som selger fiskekort ikke ønsker å gi lokale reiselivsbedrifter noen særbehandling. De mener at gjestene fra reiselivsbedriften får ”vørsågo” å kjøpe fiskekort hos

som alle andre. Dette er synd fordi det hindrer reiselivsbedriften i å utvikle et fisketurismeprodukt. Elveeierlaget burde i stedet se at ved å samarbeide og la reiselivsbedriften disponere en fiskesone, vil både inntektene til elveeierlaget og den lokale verdiskapingen øke. Dersom det viser seg at reiselivsbedriften ikke lykkes i å utvikle tilrettelagt sportsfiske, kan utmarkslaget gå til andre næringsaktører.

Lokal verdiskaping og forvaltning

I tillegg til å reise, bo og spise, som alle turister gjør, betaler fisketuristene også for rettigheten til å fiske (fiskekort) og leier fiskeguide eller roer. Det gjør at fisketurister bidrar til større lokal verdiskaping enn andre turister. Den lokale verdiskapingen øker når fiskerne kjøper varer og tjenester som er produsert i bygda. Fiskere som bor på en lokal overnattingsbedrift, kjøper serverte måltider med mat og drikke som er produsert og kjøpt av lokale underleverandører og leier lokal fiskeguide, bidrar til større lokal verdiskaping enn fiskere som bor i telt og kjøper mat og drikke som ikke er produsert og solgt lokalt.

Sportsfiskere i innlandet bidrar årlig til en lokal omsetningen på ca 900 mill. Betalingen for fiskeretten (fiskekortet) utgjør ca 10 prosent av dette. Det er disse inntektene som finansierer forvaltningsoppgavene som utmarkslagene utfører. Inntekter ut over kostnadene til forvaltningsoppgavene blir utbytte til rettighetshaverne. I mange små utmarkslag brukes alle inntekter fra fiskekortsalget til forvaltningsoppgaver. Det er viktig å opprettholde et akseptabelt nivå på betaling for fiskeretten. Dette sikrer god forvaltning av fiskeressursene i framtida.

Tilbakefør lakse- og innlandsfiskekloven til Landbruks- og Matdepartementet

Norges Bondelag mener at forvaltningsansvaret for lakse- og innlandsfiskekloven må flyttes tilbake til Landbruks- og Matdepartementet. For å utvikle fisketurismen i Norge trenger vi økt innsats til kultivering av fiskeressursene og tilrettelegging av sportsfiske. Etter at fiskeravgiften ble avvirket i 2001, brukes det i dag ikke ressurser på dette fra miljøvernmyndighetenes side.

Den offentlige lakse- og innlandsfiskeforvaltningen startet 27. juni 1855 ved ansettelse av Magnus Gabriel Hetting som Fiskeriinspektør. Lakse- og innlandsfiskeforvaltningen ble lagt til departementet for det Indre, og senere flyttet til Landbruksdepartementet ved dets opprettelse 1. april 1900. I 1965 ble Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske etablert i Trondheim under Landbruksdepartementet. Ved opprettelsen av Miljøverndepartementet i 1972 ble fiske- og viltforvaltningen overført fra Landbruksdepartementet. Begrunnelsen for å overføre fiske- og viltforvaltningen til Miljøverndepartementet var blant annet bekymring for at det nye departementet ikke ville ha nok saker å jobbe med. Direktoratet for jakt, viltstell og ferskvannsfiske ble i 1982 omorganisert til Direktoratet for naturforvaltning.

Miljøverndepartementet er i dag et sektorovergripende departement med tunge oppgaver innen kulturminnevern, forurensning, klima og bevaring av biologisk mangfold.

Vi erfarer at Miljøverndepartementet i sin forvaltning har hovedfokus på bevaring av biologisk mangfold og allmennhetens adgang til fiske og er i liten grad opptatt av å utvikle fiske som basis for lokal næringsutvikling. I tenkningen omkring bevaring av biologisk mangfold er alle arter like viktige. Miljøvernmyndighetene må i dag forsvare bruk av svært mye penger på å bevare og styrke laksestammer og andre fiskestammer sammenliknet med andre deler av økosystemene. Miljøvernmyndighetene forsvarer dette med at fiske er en viktig del av friluftslivet. Dermed blir det viktig å sikre at allmennheten har god adgang til å fiske.

Vi erfarer videre at miljøvernmyndighetene er ukomfortable med å tillate bruk av gift (rotenon og surt aluminium) for å redde laksestammer fra *Gyrodactylus salaris*, kalke vassdrag, bygge fisketrapper slik at lakseførende strekning utvides, sette ut fisk for å styrke fiskestammene og å stimulere til økt produktutvikling for å øke den lokale verdiskapingen knyttet til tilrettelagt sportsfiske. Regjeringen jobber nå med en ny lov om naturmangfold. Denne loven vil blant annet legge prinsippene for høsting av naturressurser og bærekraftig forvaltning. Med den nye loven sikrer Miljøverndepartementet seg det viktigste verktøyet for å bevare biologisk mangfold i Norge.

Stortinget gav i 1996 miljøvernforvaltningen i oppdrag å styrke den lokale vilt- og fiskeforvaltningen gjennom å overføre mer myndighet og ansvar til kommuner og rettighetshavere. Ved overgang til lokal, driftsplanbasert forvaltning har rettighetshaverne fått et større ansvar for å finansiere og gjennomføre forvaltningsoppgaver. Dette innebærer at forholdet til lokal verdiskaping og kultivering er blitt viktigere. Dette er forvaltningsområder som ligger utenfor målene i miljøvernpolitikken. Norges Bondelag mener at lakse- og innlandsfiskekloven må flyttes over til det departementet som har virkemidlene som samsvarer med utfordringene.

Lakse- og innlandsfiskeforvaltningen bidrar til betydelig verdiskaping i distriktene og hører naturlig hjemme i et næringsdepartement. En rapport som Norges Skogeierforbund og Reiselivsbedriftenes Landsforbund la fram i juni 2003 viser at den lokale omsetningen knyttet til sportsfiske i ferskvann i Norge er 2,2 mrd per år. Av dette utgjør leie av fiskerett over 500 mill.

Mye av forvaltningen av norsk utmark ligger i dag i Landbruks- og Matdepartementet. Dette gjelder blant annet ansvaret for Statskog, Statsallmenningene, Bygdeallmenningene, skogloven og virkemiddelapparatet knyttet til verdiskaping i utmark. LMD har gjennom mange års praksis vist at de klarer å balansere mellom hensynet til allmennheten og hensynet til grunneierinteressene. Med begrunnelse i dette mener Norges Bondelag at ansvaret for lakse- og innlandsfiskekloven nå må flyttes tilbake til Landbruks- og Matdepartementet.